

М. Чикалова,
науковий керівник – канд. іст. наук, доц. П.О. Добродумов,
Українська академія банківської справи НБУ

ПРОБЛЕМАТИКА ТА ШЛЯХИ СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Здійснення реальних глибоких політичних і соціально-економічних перетворень у нашій країні, впровадження європейських стандартів у всі сфери суспільного життя вимагають від нової влади таких же реальних дій з системного реформування державного апарату. Проблема створення Національного бюро розслідувань настільки ж застаріла, наскільки туманна й незрозуміла. Як відомо, 24 квітня 1997 року Президент України з метою вдосконалення структури органів виконавчої влади та підвищення ефективності державного управління своїм Указом утворив Національне бюро розслідувань України як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом – для боротьби з корупцією та організованою злочинністю.

Проте це були лише слова. А що ж було на ділі? На ділі, з одного боку, протягом двох років і восьми місяців ніякої реальної структури сформовано не було, а з іншого – в кадровому середовищі Міністерства внутрішніх справ, Генеральної прокуратури та Служби безпеки України, на базі яких пропонувалося створити НБР, виникла вкрай несприятлива ситуація, породжена довготривалою невизначеністю конкретних напрямків реформування зазначених чинних державних інституцій. Що ж стосується позитиву, то його в цьому процесі взагалі не спостерігалось. Саме такі обставини й призвели до того, що Президент України 15 грудня 1999 року ліквідував Національне бюро розслідувань.

Противники створення НБР вбачають у цій ідеї, по-перше, загрозу того, що буде спровокований функціональний хаос у діяльності існуючої правоохоронної системи, зруйноване професійне ядро її кадрів; по-друге – загрозу створення репресивного монстра на кшталт НКВС, що буде стояти над всіма гілками влади, над прокурорською й судовою системами, над всіма соціально-громадськими інституціями. А це неминуче призведе до трансформації НБР в Наднаціональне Бюро Переслідувань.

Мені здається, що противники створення НБР просто бояться повторення історії. До того ж, я вважаю, ідея НБР, як і багато інших, безумовно була спотворена старою владою. Я ж вважаю, що поява в Україні Національного Бюро Розслідувань є необхідною та своєчасною, і зараз для цього склалися досить сприятливі умови, але нове правоохоронне відомство повинно створюватися за новою схемою, якої досі в Україні не було, і швидше за все діяти як Федеральне Бюро Розслідувань США. Не можна створювати новий орган, який дублюватиме діяльність вже існуючих і не буде абсолютно незалежним. Спочатку необхідно прийняти Закон про НБР, в якому обов'язково буде визначено, що голову Національного Бюро

Розслідувань призначатиме та відкликатиме парламент, інакше це відомство знову стане залежним. НБР мало б перейняти на себе слідчі функції, забрати Управління по боротьбі з організованою злочинністю у міліції, Управління по боротьбі з економічними злочинами у Служби безпеки України.

Наприклад, в Литві вже кілька років існує служба спеціальних розслідувань. Усього 250 чоловік, але Ви навіть не уявляєте якого жаху вони наводять на всіх чиновників.

Роботи для нового відомства буде чимало. Сфера повноважень НБР, на мою думку, це: по-перше, протидія корупційній діяльності та жорсткий моніторинг, з-поміж іншого і фінансовий, державних чиновників I-III категорій, підкреслюю – корупції у вищих ешелонах влади та похідним від неї злочинам. Мається на увазі реальна корупція, а не посадовий злочин, скоєний, наприклад, директором школи. Ми повинні нарешті чесно заявити суспільству, що, говорячи про корупцію, маємо на увазі вищі ешелони влади. По-друге, відшукування та знешкодження, розслідування та передача до суду кримінальних справ щодо цих чиновників. По-третє, це міжнародна співпраця щодо протидії міжнародним організованим злочинним угрупованням, які займаються, серед іншого, й відмиванням коштів. По-четверте, експертиза законодавчих актів на предмет наявності антикорупційних норм. По-п'яте, профілактика корупційних діянь, ведення загальнодержавної роз'яснювально-профілактичної роботи серед населення. А також досі йдуть суперечки про повноваження НБР щодо розслідування “резонансних вбивств” та інших тяжких злочинів. Майбутніми фігурантами стануть переважно відомі особи: державні чиновники 1-3-ї категорій і прирівняні до них працівники правоохоронних органів (незалежно від звання), судді, депутати всіх рівнів.

Оскільки держава наша небагата, вона не може виділити додаткові кошти на створення такої структури. Тому я б запропонувала варіант створення НБР на базі підрозділів боротьби з організованою злочинністю та корупцією МВС УБОЗ. В основу було покладено штатний розпис УБОЗ, схема, “кістяк” тощо. Говорячи про створення на базі УБОЗ, я насамперед маю на увазі, що ми беремо штатну чисельність цих підрозділів. Потрібен серйозний якісний відбір. Звісно, люди, які прийдуть звідти, зокрема керівники, повинні пройти атестаційну комісію. Адже ми живемо нині в іншій державі, і вимоги, критерії зовсім інші. Центральний апарат, я вважаю, безперечно повинен бути у Києві. Управління мають міститися в кожному обласному центрі і за необхідності – в окремих містах.

Таким чином, Національне бюро розслідувань ліквідує стереотип корумпованості влади України в очах світової спільноти.

Список літератури

1. Про Національне бюро розслідувань України: Указ Президента України від 24 квітня 1997 р. № 371/97 // Голос України. – 1997. – 6 травня. – С. 4.

2. Рішення у справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Указу Президента України від 24

квітня 1997 року № 371 “Про Національне бюро розслідувань України” (справа щодо утворення Національного бюро розслідувань України) від 6 липня 1998 р. № 10-рп/98 // Вісник Конституційного Суду України. – 1998. – № 4. – С. 12-15.

3. Бабич Н. Национальное бюро расследований: украинский аналог ФБР? // Финансовая Украина. – 1997. – 25 февраля. – С. 1, 11.

Чикалова, М. Проблематика та шляхи створення Національного бюро розслідувань [Текст] / М. Чикалова ; наук. кер. П.О. Добродумов // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: погляд у майбутнє : збірник тез доповідей за матеріалами Восьмої науково-практичної конференції студентів (18-22 квітня 2005 р.) та Дев'ятої науково-практичної конференції студентів (27 квітня 2006 р.). – Суми : УАБС НБУ, 2006. - С. 105-108.